

Utrikesminister Tobias Billström

Regeringens deklARATION

vid 2023 års utrikespolitiska debatt i riksdagen
onsdagen den 15 februari 2023

Regeringen

Herr/Fru talman!

Inledningsvis vill jag framföra regeringens djupaste deltagande till alla dem, också här i Sverige, som förlorat nära och kära i den katastrof som jordbävningen i Turkiet och Syrien orsakat. Det är en stor tragedi där förlusterna i människoliv är enorma.

Regeringens budskap till Turkiet har varit tydligt: Vi gör allt vi kan för att hjälpa till. Svenska räddningsarbetare har sökt efter överlevande på plats. Extra humanitära medel har frigjorts för både Syrien och Turkiet. Som EU-ordförande har vi, tillsammans med EU-kommissionen, tagit initiativ till en givarkonferens.

Herr/fru talman!

Sverige befinner sig i en ny tid.

Det går inte att beskriva det på något annat sätt.

Det storskaliga krigets muller hörs på nytt i Europa och vi genomgår den största omprövningen av vår utrikespolitik sedan vi blev medlemmar i Europeiska unionen.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar på ett gränslöst förakt för folkrättan och den europeiska säkerhetsordningen, och för FN-stadgans mest grundläggande regler.

Vi måste därför vara klarsynta: det är inte bara Ukrainas frihet som står på spel, utan också vår frihet här i Sverige.

Rysslands mål är att ersätta den europeiska säkerhetsordningen och föra oss tillbaka till en tid där våld går före rätt.

President Zelenskyj har fullkomligt rätt när han säger att hans soldater inte bara kämpar för Ukrainas överlevnad, utan också för *vår* säkerhet och *våra* värderingar.

Givet detta lägger Sverige nu om kursen i den samlade utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken. Regeringen kommer i första hand att föra en svensk och europeisk utrikespolitik. Där svenska intressen och demokratiska värderingar är kärnan i politiken.

Det är med stor ödmjukhet och stort allvar jag som utrikesminister står här i dag i Sveriges riksdag och presenterar den här regeringens första utrikesdeklaration.

Herr/fru talman!

Ukrainas sak är vår.

Angreppet påverkar i högsta grad stabiliteten i vårt närområde. Det berör Sverige och hela det globala säkerhetsläget.

Vårt stöd till Ukraina är därför omfattande.

Inte sedan finska vinterkriget har Sverige bistått ett land i väpnad konflikt med krigsmateriel, på det sätt som vi nu stöder Ukraina.

Sedan Rysslands storskaliga invasion i februari förra året har det svenska stödet till Ukraina totalt sett uppgått till över 14 miljarder kronor.

Sverige har försett Ukraina med militärt stöd och avancerade vapen. Med humanitärt och finansiellt stöd. Med stöd till civil krishantering, återuppbyggnad och reformer. Stöd till fria medier, cybersäkerhet och ansvarsutkrävande. Inget framtida stöd kan uteslutas.

Sverige ska vara en stark partner till Ukraina även i återuppbyggnaden av landet. Redan i år kan Ukraina antas bli den största mottagaren av svenskt bilateralt bistånd. Sverige står och kommer att fortsätta stå på Ukrainas sida så länge som det behövs.

Herr/fru talman!

Det samlade stödet från EU till Ukraina uppgår till drygt 50 miljarder euro. Tillsammans har EU:s medlemsstater antagit de kraftfullaste och mest långtgående sanktionerna någonsin för att hjälpa Ukraina att vinna kriget.

Som ordförande i Europeiska unionens råd är det en av våra viktigaste uppgifter att upprätthålla enigheten bland EU:s medlemsstater, fortsätta att ge stöd till Ukraina och införa ytterligare sanktioner mot Ryssland och mot Belarus.

Sverige och EU är drivande för ansvarsutkrävande för brott begångna under Rysslands aggression mot Ukraina. De ansvariga måste lagföras och få sina straff. Vi stöder upprättandet av en tribunal för aggressionsbrottet och

välkomnar att ett internationellt centrum för åtal inrättas. Sverige verkar också för ansvarsutkrävande genom Internationella brottmålsdomstolen, FN:s råd för mänskliga rättigheter och OSSE.

Ukrainas väg mot ett EU-medlemskap har ett starkt svenskt stöd. Trots kriget arbetar Ukraina ambitiöst och i imponerande takt med nödvändiga reformer. Under våren och under vårt ordförandeskap kommer Ukraina att få återkoppling på reformerna som utgör ett viktigt steg på vägen mot ett framtida EU-medlemskap. Ukraina hör hemma i EU.

Herr/fru talman!

Vårt kommande medlemskap i Nato innebär en ny svensk utrikes- och säkerhetspolitisk identitet. Vi blir en allierad och ingår ömsesidigt bindande försvarsförpliktelser.

Regeringen avser att överlämna propositionen om Sveriges medlemskap i Nato till riksdagen i mars.

Det starka stödet i riksdagen och i folkopinionen för Sveriges ansökan är en styrka för vårt land. Vi har också ett mycket starkt stöd i Natokretsen, vilket bland annat manifesteras genom säkerhetsförsäkringar från ett stort antal Natoländer.

Vi har kommit långt i processen; hittills har 28 av 30 medlemsstater ratificerat Sveriges anslutning. Endast Turkiet och Ungern återstår. Sverige har levererat resultat på samtliga delar av trepartsöverenskommelsen med Turkiet och Finland, och vi fortsätter att genomföra den. Regeringen kommer fortsatt att sträva efter en bred parlamentarisk förankring av den nya säkerhetspolitiska hållningen. Inte minst genom försvarsberedningen.

Genom medlemskapet i Nato stärker vi vårt säkerhetspolitiska inflytande och vårt bidrag till säkerhet och stabilitet i hela det euroatlantiska området. Som Natomedlem kommer Sverige att uppfylla sina åtaganden enligt Natofördraget och gentemot samtliga övriga allierade.

Sverige kommer att vara en allierad att lita på.

Vi har unika kompetenser att bidra med. Ett exempel är svensk teknologi, som kommer bli en värdefull tillgång för de allierade ländernas utveckling av militära förmågor. Sverige och Frankrike är de enda två EU-länder som har förmågan

att skjuta upp satelliter. Vi är en ledande rymdnation och ska fortsatt gå i bräschen på området.

Sverige är tydligt engagerat i kampen mot terrorism. Och kommer att vara det även som Natomedlem.

I likhet med Norge och Danmark på sin tid, går Sverige med i Nato utan formella förbehåll. Men vi ser – lika lite som övriga nordiska länder – att det är aktuellt att i fredstid ha kärnvapen på vårt eget territorium.

Sverige fortsätter att vara engagerat i rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Som ett led i detta kommer vi fortsätta att aktivt delta i Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning. Dessutom måste normen mot användning av kemiska och biologiska vapen upprätthållas.

Förutsättningarna för Sveriges strategiska arbete med säkerhetsfrågorna stärks också genom Nationella säkerhetsrådet, som regeringen inrättat.

Sverige blir starkare med Nato, och Nato blir starkare med Sverige.

Herr/fru talman!

Det är ingen hemlighet att den här regeringen kommer att ha ett tydligt fokus på det svenska närområdet med tanke på det nya säkerhetsläget.

Det börjar med vår närmaste partner – Finland. Med Finland är vi geografiskt, historiskt och kulturellt sammanflätade. Och vår relation fördjupas ytterligare genom Sveriges och Finlands medlemskap i Nato.

Den nordiska familjen hör till de äldsta och mest omfattande regionala samarbetena i världen. Sett som helhet skulle den nordiska regionen inte bara kunna ingå i G20, utan även i G10. Vi är ledande när det gäller näringsfrihet, innovation och konkurrenskraft.

Regeringen kommer att förbereda ambitiösa ordförandeskap nästa år för såväl Nordiska ministerrådet som för det så kallade N5 – där de nordiska länderna ingår – och för NB8 som även inkluderar Estland, Lettland och Litauen. Det ger oss goda förutsättningar att stärka våra nordisk-baltiska band.

Sverige kommer att fortsätta arbetet för att förverkliga visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030.

Herr/fru talman!

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande och konstruktiv partner i EU-samarbetet. Vi ska våga gå före, bilda koalitioner med likasinnade och tydligt stå upp för de värden vi tror på och som gagnar Sverige och Europa. Den här regeringen kommer att ta vara på de stora möjligheter som vårt EU-medlemskap ger och blicka bortom ordförandeskapet.

När hoten växer behöver vi européer göra gemensam sak. Därför är det viktigt att Sverige har en nära relation med alla medlemsstater. När EU:s 27 medlemmar står enade får vi stort gehör och kan göra skillnad.

Utöver att stärka Ukrainas och Europas säkerhet är våra prioriteringar under EU-ordförandeskapet att vässa EU:s konkurrenskraft och driva på för en ambitiös europeisk klimatpolitik. Vi slår vakt om den liberala demokratin och en fungerande rättsstat.

Om vi blickar ut ser vi hur de europeiska staterna har förts närmare varandra och att vi är mer enade nu än på länge. Och vi bör välkomna fler till vår gemenskap.

EU:s utvidgning är ett viktigt verktyg för att stärka banden till närområdet och bidrar till fred, stabilitet och välbefinnande.

Utvidgningen ska inte vara villkorslös. Reformerna kring grundläggande rättigheter och demokrati behövs, liksom kraftfulla åtgärder mot korruption och organiserad brottslighet.

Som en av initiativtagarna till det östliga partnerskapet har Sverige en stark röst. Samarbetet ska utvecklas och bli mer flexibelt med väl anpassade format för varje enskilt land inom partnerskapet.

EU bör ha en framåtsyftande och fördjupad relation med Storbritannien, även på utrikes- och säkerhetspolitikens område.

Herr/fru talman!

Sverige driver och ska fortsätta att driva en ambitiös frihandelsagenda. Handel har byggt svensk ekonomi och bidragit till ett starkt varumärke utomlands. På en fri och öppen marknad bidrar innovativa och konkurrenskraftiga företag såväl till tillväxt och välfärd som till den gröna och den digitala omställningen.

Nya framväxande teknologier och produkter som till exempel artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik kommer att förbättra människors levnadsvillkor.

Samtidigt finns det stora risker. Kontrollen över ny teknik har geopolitiska dimensioner och är av vikt för den nationella och globala säkerheten. Här kan Sverige spela en central roll som stark forskningsnation och som högteknologiskt land i världsklass.

En viktig del är handels- och teknikrådet mellan EU och USA, TTC, där Sverige arrangerar ett ministermöte under EU-ordförandeskapet. TTC är ett viktigt samarbetsformat för att söka få gemensamma transatlantiska spelregler för teknologi och hantera stormaktskonkurrensen.

Sverige kommer framöver att vara drivande i cyberfrågor.

För att ytterligare höja ambitionsnivån kommer regeringen att presentera en strategi för cyberfrågor och digitala frågor inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Genom strategin ska det säkerställas att vår cyber- och digitaliseringspolitik är i samklang med våra säkerhets- och försvarspolitiska intressen och att den främjar våra utrikespolitiska värderingar.

Regeringen kommer att inrätta ett särskilt sändebud för internationella cyberfrågor.

Herr/fru talman

Med ett krig i Europa är det ofrånkomligt att vårt närområde har högsta prioritet i utrikespolitiken. Men vår utrikespolitik kommer alltid att ha en viktig global dimension.

USA spelar sedan andra världskriget en oumbärlig roll för säkerheten i Europa. Även Kanada är en viktig partner för Sverige och Europa. Vi européer måste göra mer för att stärka EU som säkerhetspolitisk aktör, men vi behöver fortsatt en stark transatlantisk länk.

Kina är världens näst största ekonomi och en teknologisk ledarnation, samtidigt som landet fortfarande har ett auktoritärt styre och växande globala ambitioner. Vi måste förhålla oss till detta. Vi bejakar dialog och samarbete där det är möjligt och är i linje med våra intressen och värderingar, till exempel för att främja handel på rättvisa villkor och för att hantera klimatfrågan. Parallellt

fortsätter vi, tillsammans med övriga EU, att påtala överträdelser mot mänskliga rättigheter.

Sveriges intressen i förhållande till Kina tjänas bäst av en gemensam europeisk ansats och transatlantisk samordning.

Detta gäller även avseende Taiwan, där vi vill fortsätta vårt samarbete inom ramen för ”ett Kina”-politiken. Kinas nya tonläge mot Taiwan inger oro.

Herr/fru talman!

Vi behöver göra en noggrann analys av vilka Sveriges strategiska partner är i dag och vilka de bör vara i framtiden.

Många av länderna runt Indiska oceanen och Stilla havet och i Latinamerika är sedan länge viktiga partner i utrikes- och handelspolitiken. Potentialen för gemensam utveckling är stor, inte minst genom de möjligheter som finns för svenska företag att skala upp sina verksamheter och när det gäller den gröna omställningen.

Regeringen hoppas att frihandelsavtalet mellan EU och Nya Zeeland kan undertecknas under våren, och under året bör förhandlingarna med Australien kunna ros i hamn.

Det svenska EU-ordförandeskapet sammanfaller med Japans ordförandeskap i G7 och Indiens ordförandeskap i G20, vilket ger ytterligare momentum till våra bilaterala relationer.

Herr/fru talman!

Sverige har byggt sitt välstånd på handel. Handel är en viktig komponent för relationsbyggande och en väg ur fattigdom. När fattigdomen minskar och samhällen kan fokusera på annat än de mest akuta behoven, höjs trösklar för konflikt och trycket för demokratisering ökar. Därför knyter vi samman bistånds- och handelspolitiken.

Biståndet ska i större utsträckning användas som hävstång för att stärka länders demokrati och deltagande i den internationella ekonomin. Det kräver att den samlade biståndspolitikerna omkalibreras. Regeringen ökar ambitionen för att göra biståndet mer fokuserat, relevant, effektivt och transparent. Mål ska vara satta utifrån kvalitet och resultat.

Utöver stödet till Ukraina prioriteras fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de mest utsatta, humanitärt stöd, demokrati och mänskliga rättigheter, stärkt klimatarbete och satsningar på kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället.

Det afrikanska frihandelsavtalet AFCFTA rymmer stor potential och lägger grunden för ekonomisk utveckling genom att skapa världens största frihandelsområde.

Sverige kommer fortsatt att vara engagerat i Mellanöstern, Sahel, Afrikas horn och Stora sjöregionen i Afrika. Likaså i Västasien och Syd- och Sydostasien.

Avseende Israel–Palestina kommer Sverige att verka för en tvåstatslösning baserad på internationell rätt.

Jag vill också passa på att rikta mitt och hela regeringens tack till er som tjänstgjort inom ramen för det svenska bidraget i FN:s stabiliseringsinsats i Mali, Minusma. Även om utvecklingen på plats långt ifrån har tagit den vändning som vi önskat, kan vi svenskar vara stolta över de insatser som gjorts.

Herr/fru talman!

Att kvinnor exkluderas från utbildning, från arbetsliv eller på annat sätt förvägras rätten att delta i samhället, som just nu i bland annat Afghanistan, är en kränkning av deras mänskliga rättigheter. Den här regeringen kommer att driva ett strategiskt jämställdhetsarbete i bistånds- och utrikespolitiken.

Sverige stöder flera jämställdhetsinsatser och insatser inom SRHR. Bland annat i konfliktområden där kvinnor utsätts för sexuellt våld, för utnyttjande i prostitution och för människohandel. Vi har stött upprättandet av center i Ukraina och i närliggande länder där kvinnor på en och samma plats kostnadsfritt kan få medicinskt, juridiskt och psykosocialt stöd.

Varje individs lika värde oavsett kön, ålder, sexuell läggning eller religion är en frihetsfråga. Flera religiösa minoritetsgrupper som kristna och uigurer är runt om i världen utsatta för förtryck.

När det gäller Iran ska vi från EU:s sida utöva hårt politiskt tryck för att den våldsamma repressionen ska upphöra. För de iranska medborgarnas mänskliga rättigheter, rätt att protestera och att inte bli godtyckligt fängslade eller brutalt avrättade. Deras rätt till liv, och liv i frihet.

Det finns också anledning till oro över Irans agerande på det kärntekniska området och dess destabiliserande roll i regionen, liksom över landets militära samarbete med Ryssland.

Regeringen agerar såväl bilateralt som inom EU och i FN. Inom EU ser vi kontinuerligt över vilka åtgärder som bör vidtas, som är juridiskt genomförbara och mest effektiva. Och ytterligare sanktioner är att vänta.

FN har stora utmaningar, och meningsskiljaktigheter mellan länder gör det svårt för världssamfundet att agera med kraft. Sverige kommer att verka i FN genom alliansbyggande, långsiktighet och målmedvetenhet. Regeringen kommer fortsatt att driva på för effektiva lösningar som tillgodoser behoven av globala klimatåtgärder, humanitära insatser och hållbar utveckling, och som värnar om fred, säkerhet och fri- och rättigheter.

Herr/fru talman!

Gas har blivit ett starkt geopolitiskt vapen och Rysslands angrepp mot Ukraina har påskyndat omställningen till fossilfri energi. Den gröna omställningen är nödvändig och rymmer nya möjligheter till sysselsättning och tillväxt. Vi måste dra full nytta av synergierna mellan klimatfinansiering, handel och innovationer. Regeringen kommer därför att samarbeta nära med näringslivet för att främja export och utrikeshandel, investeringar och svensk konkurrenskraft.

Förhållandet mellan klimatpolitiska frågor i vid bemärkelse och säkerhetspolitiken blir allt viktigare. Regeringen avser att utöka och effektivisera klimatbiståndet. Biståndet behöver omfatta både stöd till klimatanpassning, motståndskraft och stöd till utsläppsminskningar.

Herr/fru talman!

Det konsulära uppdraget och arbetet med att bistå nödställda svenskar pågår ständigt. Det rör sig till exempel om personer som på resor råkar ut för naturkatastrofer eller större olyckor, blir utsatta för brott eller av olika skäl blir frihetsberövade.

Coronapandemin och evakueringsinsatsen i Afghanistan talar sitt tydliga språk om hur viktigt det är att vi är förberedda och snabbt kan agera när det behövs.

Regeringen kommer enskilt och tillsammans med andra att fortsätta verka för att Dawit Isaak och Gui Minhai ska frigges. Arbetet fortsätter även med andra komplicerade fall av frihetsberövade svenskar.

Herr/fru talman!

Demokratins utveckling brukar ofta beskrivas som en pendelrörelse. Med krig i vårt närområde och auktoritära krafter som vädrar morgonluft är pendeln just nu på tillbakagång.

Men vi ska göra allt vi kan för att påskynda demokratins och frihetens revansch.

Den svenska befolkningen har visat beundransvärd solidaritet. Många har bidragit genom insamlingar och donationer till Ukraina. Vi har också stärkt vår egen krisberedskap.

Sverige är också det land i EU där störst andel av befolkningen står bakom EU:s stöd till Ukraina – hela 97 procent. Den siffran visar tydligt hur vi svenskar står bakom de demokratiska grundprinciperna.

Fred och demokrati är inte självklara tillstånd. De måste vinnas av varje generation, av varje stat och de måste ständigt försvaras.

Jag kan konstatera att det är många som vill vara med i detta frihetens försvar.